

Bugari na putu u Elbasan.

Brzobjavne vijesti.

Rat na Balkanu.

Albanija moli zaštitu.

Zürich, 14. decembra. Preko Milana se javlja, da se je odaslantvo albanskih vojđa podalo iz Tirane i Elbasana u Ohridu, da zamole za Albaniju zaštitu kod centralnih vlasti i Bugarske.

Borbe u Macedoniji.

Rotterdam, 14. decembra. „Daily Telegraph“ javlja iz Milana, da su engleske čete naišle u Macedoniju na strahoviti pritisak Bugara, kojega nijesu mogli uzdržati. Bugarska je navala započela pred četiri dana uz veliku žestinu. Borba je trajala neprekidno 72 sata, te je neprijatelj činio zdvojne pokušaje, da poltane čete saveznika preko grčke granice, Četama koje su sačinjavale desno krilo, je zapovjedao general Monroe, dok su Francuzi stajali na lijevom krilu. Znati broj bugarskih četa prodro je preko Skoplja kod dolinu Vardara do Strumice, akoprem su iste pretpile teških gubitaka po engleskom topništvu.

U drugom izvještaju veli spomenuti list, da je nadosao čas, kada će se konačno odustati od daljnjeg produljenja pregovora sa Grčkom. „Mi moramo voditi politiku čina, a ne politiku riječi. Tako, kako je sada položaj . . .“ Time izvještaj svršava, pošto je cenzura daljnje takve zaplijenila.

Grčka i Bugarska.

London, 13. decembra. (D. u.) Posebni dopisnik Reutersovog bureaua, koji se nalazi kod francuskih četa u Macedoniji javlja: „Prava vijesti iz francuskog izvora, jučer je pukovnik Pallis priopćio generalu Sarraillu u ime grčke vlade, da u slučaju, ako budu bugarske čete prešle na grčko tlo proganjajući čete četvornog sporazuma, Grčka će ustegeti svoje čete, da tako zaprijeti svaki sukob sa bugarskim četama.

Milan, 14. decembra. (D. u.) „Corriere della Sera“ javlja: Sarraill je izvjavio, da se grčka vojska ne će suprotiviti Bugarima i njezinim saveznicima, koji proganjaju ententine čete na grčkoj granici.

Neprilike Srba.

Pariz, 14. decembra. (D. u.) Prama „Petit Journalu“ srpski bjegunci iz Soluna pripovijedaju, da je uzmak srpske vojske događaj ispreplio nalagorin nepriklia. Putevi su upravo nesređeni. Skoro posruda bijesne sniježne vijavice. Opkrbljivanje vojske je izvanredno teško.

Grčka i ententa.

Jakost grčke vojske.

Berlin, 13. decembra. Grčka ima pod oružjem pol milijona vojnika.

Englesko-francuski ultimatum Grčkoj.

Lugano, 14. decembra. „Secolo“ javlja: Engleski i francuski poslanici u Ateni dobili su nalog, da predadu ultimatum grčkoj vladi.

Isti list priopćuje, da Francuska zahtijeva, neka se odmah protiv Grčke ostro nastupi, dok Engleska hoće, da se još pregovara.

Geneva, 14. decembra. Brzobjavne vijesti iz Pariza kažu, da je javno mnijenje u Francuskoj kruto ogorčeno protiv Grčke.

Atena, 14. decembra. Pod predsjedanjem ministra Skulodisa održalo se ministarsko vijeće. Posto je savjetovanje sljedilo otmah Iza posjeta ententinih ministara na grčkom ministarstvu, to se drži, da su ministri vijećali o posljednjim mirjoljubivim predlozima sa strane Engleske i Francuske.

Atena, 14. decembra. Pošto koraci engleskog i francuskog poslanika kod

grčke vlade nijesu uspjeli, predao je Sporazum Grčkoj prošle subote ultimatum. Sadržaj ultimatumata je ostar, a rok mu ističe do skora.

Lugano, 14. decembra. Englezi i Francuzi doznali su, da je pukovnik Pallis, vojnički zastupnik Grčke u Solunu, imao po ententu pogibeljnih instrukcija. Uslijed tog spoznanja bile su Engleska i Francuska prisiljene, da energizno nastupe.

Ultimatum kaže, da su saveznici izgubili napokon nstrpljenje, što Grčka odgadjala uvijek i čeka, usprkos što se Bugari približavaju Solunu. Obraća se na grčku vladu, pozivajući je, da povuče bezodolavno grčke čete iz solunske okoline i daпусти engleskoj i francuskoj ekspediciji potpunu slobodu kretanja.

Uredjenje grčkog pitanja.

Atena, 13. decembra. (D. u.) Agencija Havas javlja: Kako se doznaje iz službenih krugova, konačno uredjenje višestih pitanja izmedju Grčke i četvornog sporazuma ne nailazi više na ozbiljne poteškoće. General Pallis brzobjavio iz Soluna, da se dogovori primiču zadovoljivom rješenju.

Četvorni sporazum ne će zapustiti Soluna.

London, 13. decembra. (D. u.) Reuter javlja: Saveznici su čvrsto odlučili, da ne će Solun isprazniti.

Iz Rumunjske.

Rumunjsko odaslantvo u Petrogradu.

Frankfurt, 14. decembra. „Frankfurter Zig.“ doznaje iz ruske grube: „Dien“ javlja, da se za dne 6. (19.) decembra (imendan carev), očekuje u Petrogradu rumunjsko vojničko odaslantvo i rumunjskog diplomatu, koji je bio članom Bratimunovog kabineta.

Maršioloman za rat.

Bukarest, 14. decembra. Listovi javljaju, da je kralj Ferdinand primio u posebnu audijencu predsjednika konservativne stranke, koji mu je predao spomenicu, u kojoj se naglasuje, da Rumunjska mora započeti ratom i to na strani centralnih vlasti. Prva zadaca Rumunjske bila bi, da zaposjedne Besarabiju.

Izvoz živine iz Rumunjske.

Bukarest, 14. decembra. Odlasntvo agrarnaca zahtijevalo je od poljodjelskog ministra, da ukine zabranu izvoza blaga. Ministar je odgovorio, da mora čekati dok mu stigne popis životinja u zemlji.

Iz Engeske.

Engleske skrbi.

Hag, 14. decembra. „Times“ objavljiva vrio pesimistički uvodni članak u kojem stoji: Četiri stvari sada skrbie Englesku: 1. Vojna nije još niti izdaleka dostigla onog cilja, na čijem je bio postavljen. 2. Iz Dardanela ne čuje se više ništa osim kakve slabe vijesti. 3. U Mezopotamiji, i to kod Kutelamre, nalazi se engleska vojska u vrlo slabom položaju. Osim toga je neprijatelj sakupio kod Seik-Saada znatnu vojsku. 4. Polozaj engleske vojske u Macedoniji je skrajno neugodan, i engleske i francuske čete imaju velikih poteškoća, kako da se izvuku iz neugodnog sripca.

Belgija pristupila londonskom ugovoru.

Gen. 14. decembra. Iz Pariza se javlja: Pariski listovi objelodanuju poluslužbenu vijest, da je Belgija pristupila londonskom ugovoru od dne 4. septembra 1914, da ne će sklapatii posebnog mira,

Potopljena dva engleska krstaša.

Budimpešta, 14. decembra. „Vilag“ javlja iz Atene: Nekoliko milja od Mitilene stigla su na minu dva pomoćna engleska krstaša, koji su bili na straži. Čijela je posatka izgubljena.

Potopljeni engleski parobrod.

London, 14. decembra. (D. u.) Potopljen je engleski parobrod „Pinegrove“.

Iz Italije.

Zračna navala na Jakin.

Lugano, 14. decembra. Talijanska vlada je zabranila novinstvu, donosati opširniji izvještaj o zračnoj navali na Jakin. Službeno je objelodanjena samo kratka vijest. Isto je tako talijanskom novinstvu nepoznato, da su potopljeni tal. parobrodi, koji su vozili živež u Crnu Goru i mala talijanska krstarica, akoprem je to donio crnogorski službeni izvještaj.

Interniranja u Italiji.

Lugano, 14. decembra. Uzmak ministarskog predsjednika Salandre u pitanju interniranih Talijanaca je bez dvojbe uspjeh socijalista, koji su dokazali, da su ušapsjena uslijedila na temelju anonimnih prijava, kod kojih je glavnu ulogu igrala osobna mržnja i strančarstvo. Salandra je priopćio, da je nadzajpovjedništvo odredilo, da se vrata kućama svi internirani, koji nijesu iz ratnog područja. Kod drugih odlučivat će se od slučajta do slučajta.

Talijanski parlament.

Rim, 13. decembra. (D. u.) U jučeršnjem sjednici su zastupnici obrazlagali razne dnevne redove. Ministarski predsjednik Salandra izvjavio se za dnevni red potpredsjednika komore Rave, koji izriče pouzdanje u poslovanje ministarstva i zahtijeva, da se prijedje na rješenje zakon-skih osnova. Ako komora glaseje za ovaj dnevni red — rekao je Salandra — ministarstvo će ostati na svom mjestu. Kada bi se u komori imalo pokazati umanjeno povjerenje napram vladi, ova će odstupati i zahvalno prepuštiti nasljednicima da dovrše započetu radnju, kojom se ponosi, što ju je ova započela, što ne će zatajiti ni vojska, ni narod.

Dnevni red Rava bio je na to primljen u poimeničnom glasanju sa 391 protiv 40 glasova. Proračun bio je primljen u tajnoj sjednici sa 313 protiv 56 glasova.

Amerikanska nota Austro-Ugarskoj.

Washington, 13. decembra. „Havas“ javlja: Amerikanska vlada javlja službeno: da je predala Austro-Ugarskoj konačnu notu radi potonuća „Ancone“. Sjedinjene države zahtijevaju potpuno priznavanje neudjele, kažnjenje zapovjednika podmornice i ostalih odgovornih osoba, odstetu obiteljima američkih žrtava i osiguranje, da se ne će slični slučajevi više opetovati.

Utisak Wilsonove politike u Njemačkoj.

Frankfurt, 14. decembra. Ovdješnje novine pišu od više dana uvodnike o Wilsonovoj mržnji protiv američkih Nijemaca. Očitovao ju je osobito u spomenutoj poslanici. Čudno je, kako je onaj Wilson, koji je 1914. godine govorio o miru, napretku i slobodi promijenio svoje nazore. Prije je osuđivao Rooseveltove agitacije, a sada je sam postao čovjek vojničkih sprema. Dopusat je američkim Englezima, da podupiru na svaki način Englesku, a sada sam osuđuje američke Nijemce što žele ponuditi svojjoj domovini. Postao je dakle pristan u korist Engleske.

Wilson je očitovao svoju mržnju protiv Nijemaca iakođer u govoru pred gospodnjama anglo-američanskog ženskog saveza, ovim „kćerima američke revolucije“. Istih dana izjavio se protiv tobožnjih rusitelja mira, koji žiru u samoj

Unjii i pred klubom Manhattan u New-Yorku.

Stve ove pojave daju slutiti, kako zaopćenite u Sjedinjenim Državama sveopća kampanja protiv američkih Nijemaca pod Wilsonovim vodstvom.

Iz Perzije.

Ruska pobjeda u Perziji.

Kopenhagen, 14. decembra. „Politiken“ piše: Prama vijestima iz Petrograda izvjestili su Rusi veliku pobjedu kod Hamadana. Zauzeeli su važne pozicije kod grada Ane i zaposjeli klanac Sultan Bulag.

Sveopća vojnička obvezatnost u Perziji.

Carigrad, 14. decembra. Perzija je uvela poput drugih država, opću vojničku obvezatnost. Perzijanci, koji borave u Turskoj, dobili su nalog od svoje vlade, da se prikažu na staviju kod perzijskih konzulata.

Razno.

Spor izmedju ministara u Švedskoj.

Kopenhagen, 14. decembra. Izmedju ministra predsjednika Hammer-skjolda i ministra izvanjskih poslova Wallenberga, došlo je do spora, te posljednjih namjerava odstupiti. Ministarski je predsjednik neprijatelj Rusa i Engleza, a ministar je izvanjskih poslova na strani ovih.

Zadaca Amerike.

James A. Hill, poznati američki milijunaš, poznat pod imenom „kralja željeznice“, napisao je u časopisu „The Annalist“ članak o budućnosti Amerike iz svršenoga velikog rata, koji je u mnogo čemu interesantan. On veli, da će Amerika već sada, ako je pametna država, i ne čekajući konca rata stvoriti sebi prilike, koje će joj omogućiti, da ona iz položaja, koji za sada nastane, najviše izbjie dobiti. Sada već valja ispitivati, kakve će biti prilike i kako će prama njima valjati da se vodi američka politika. Svaklo znade, da će svijet posijie sklopljenoga mira izgledati posve drugačije, negoli je do sada izgledalo i ako će se ta razlika više opaziti na trgovacnom i finansijskom polju, negoli u razlikama granica. Ona pak država, koja znade, da se najbolje već sada prilagodi novomu položaju, imat će i najviše koristi. Onako, kako zaraćene države misle na pobjedu svojeg oružja, mora Amerika da misli na položaj svoj u budućnosti. Kako se čini sada, postat će Amerika vjeronjeka svih država, u koliko to nije i do sada već postala, pa se računaju za budućeg godina na dvije i pol milijarde dolara. Amerika ima takav bankovni sistem, koji pokazuje u svakom času stanje zemlje, a američki narod mora da gleda na svoju trgovacnu bilancu pažljivije, negoli do sada, pa da i široke mase naroda pomognu vladi oko rješenja problema, kako da se Amerika najbolje prilagodi prilikama budućega novotanoga traga. To će u prvom redu načiniti tako, ako država onemogućii vječno posudjivanje, koje već bez pravih pokrića traje oko deset godina. Dalje valja američki narod da uvidi, da je značaj njegove trgovine posve međunarodan, a kako će poslije rata morati svi narodi da opet nastave svoje prijašnje trgovacne sveze i da započnu nove, moral će i američka trgovina da se u kojekomu u novo orijentira i da neke od svojih tarifa opet promijeni. Kod svega toga ne smiji

da odlučuju simpatije ili antipatije pojedine stranke, već samo interesi cijele zemlje. Dalje zagovara u članku veću brigu države oko željeznica, da one mogu poslužiti, kako treba, industriji i trgovini, a jednako mora država nastojati više oko svoje trgovačke mornarice. Sjeda na izjavu nekoga starog američkoga politika, koji je rekao jednom zgodom, da s novim prilikama dolaze i nove dužnosti, te misli, da nema sada u Americi nijedne veće od one, da pravo upozna sadanje prilike i da prema njima uredi svoju politiku.

Razne vijesti.

Rodoljuban čin. Nas poznati rodoljubi, g. Niko Mardešić, upravo je na svoje zemlje Dalmatince slijedeći poziv: „Pržite malen darak za naše slavne dalmatinske heroje, koji se junački bore protiv vjerolomnog neprijatelja na Soči i na drugim ratnim poljancima. Ovi naši divni junaci dokazali su cijelom svijetu, da više vrijede njihova junačka srca, nego sva sila pohlepnih neprijatelja. Mi se dičimo i ponosimo našim neumrljivim juncima. Oni daju život i krv svoju za obranu cara i domovine. Zato je dužnost nas Dalmatinaca u Pulj, da pošaljemo koji darak nezaboravnoj našoj braći i njihovim sirotama. Naši neumrljivi dalmatinski Hrvati dokazali su, da su dostojni unuci svojih djedova. Sad je doba, da pokažemo ljubav za našu otadžbinu i za naše neumrljive junake!“ Da poslušni primjerkom, darovao je g. Mardešić i tu svrhu K 200, a da počasti uspomenu hrabrog borca kneza Fedora Borelli K 50, a za uspomenu djevu mihih sinova Komiza, vrlih branitelja Petrića i Franetovića K 50.

Poziv g. Mardešića odazvase se zemljaci i prijatelji, te darovao: Dalmatinski skup 200 K, Jakov Seracin K 110, Po 100 K darovao: Todor Mališević i Šime Matiević (kuhar na Custozzi), Po 50 K darovao: Joso Jurković, Francika Doro-

tić, Blaž Paskojević (kavana Thegethoff), Ern. Poduje, Pavao Triscoli, Laeko Križ, Po 51 K: Šime Vodačević, Po 30 K: Sandalić Mate, Ern. Gomisel, Niko Žic, Trgovac vinom, Po 20 K: G. Cuzzi, Joso Šarac, Serafin Gelletich, Ivan Kordić, Tiskarna Laginja, Ante Erga, Tomo Mestrov, Po 10 K: Anton Dominis, Ivan Dragulović, Andre Orlić, Markosić Juro, Josip Polojac, pop R. Bernobić, Po 6 K: Josip Radešić, Po 5 K: Ante Udovič, Po 3 K: Čopi Ivan, Ante Kuljić, Po 2 K: N. N. Ukupni iznos K 1470. G. Mardešić poslao je dosada gospodinu dalmatinskom namjesniku, grafu Altemuss, iznos od K 1430. Zivjeti darovatelj i imali nasljednika.

Za djake mjesne njemačke gimnazije. Oni učeni mjesne njemačke gimnazije, koji su nastajali u Pulj, a su početkom godine 1915. dobili državnu potporu, neka se odmah prijave kod profesora B. Severa u ulici Ercole 6, od 10—12 opodne, u svrhu primitka daljnjih obroka.

† **Prof. Anton Bezenšek.** Dne 11. decembra umro je u Solji sveučilišni profesor Anton Bezenšek, rodom Slovenec.

Hrvatski sabor pozvan je na zasjedanje dne 20. decembra.

Popis narodnih ustaša rođenih 1898. započelo je, te će svi morati na stavnju budućeg godine. Što se tiče generalne smote svih narodnih ustaša, koji još nisu bili potvrđeni, javlja se, da još nijest bile izdane nikakve službene odredbe. Vijesti, da je već odlučan termin za smotu ovih, preuranjene su. Sada se vrše naknadne smote za one, koji su rođeni od god. 1855.—1897., a njese se jošte kod smote prikazati.

U državno sudbeno dvorani ulica Arena br. 2, održavat će se dne 18. decembra 1905. u 4 sata poslije podne prodaja raznovrsnih slika, ogledala, zidni sat, zavjese za prozore, ormara sa staklima, raznovrsnih stolova, glazovir, biljard, pljuvačnica, povjeseća za odjela, daškano podnožje, stolica, peć na gas, više vrsti knjiga i litografski podmožak.

umještci, topove i municiju. Kolona, koja je na desnoj obali Vardara proganjala Francuze, zauzela je Gevgelji. Nema više neprijateljskog vojnika na macedonskom tlu. Naše su teče snažno napadnule zadnje ostatke srpske vojske, koje se je nakon poraza kod Ohrida povukla na lijevi brijeg crnog Dina. Zarobili smo 400 Srba i zaplijenili 3 topa. Nastavlja se proganjanje na Elbasan.

Turski ratni izvještaji.

Carigrad, 14. decembra. (D. u.)

Glavni stan javlja:

Fronta na Iraku.

Ništa nova.

Kaukaska fronta.

Suzbili smo neprijateljske pokušaje iznenadjenja.

Fronta na Dardanelima.

Borba bombama i topnički dvoboj. U odsjeku Seddilibahra poduzeo je neprijatelj navalu, koju je naše topništvo potpunoma suzbilo, te ga prisililo, da se uz teške gubitke poruče u svoje opkope.

Djelatnost naših podmornica.

Beč, 14. decembra. (D. u.) Prama vijestima, primljenim od kompletne strane, bilo je od početka englesko-francuske ekspedicije u Solnu, potopljeno od podmornica centralnih vlasti: 2 francuskih parobroda sa transportom četa, 6 francuskih parobroda sa transportom ratnog materijala, 6 engleskih parobroda sa transportom četa i pomoćnih krstara, 19 parobroda sa transportom ratnog materijala i 1 japanski parobrod sa transportom ratnog materijala, u ukupnom sadržaju od 76.685 tona.

Iz činjenica, da su neprijateljske nove djelomično zatajile ove gubitke može se zaključiti, da je vojnika šteta bila znatna.

Polagan provedenje solunske ekspedicije treba pripisati u znatnoj mjeri djelatnosti podmornica, koje će i u buduću marljivo nastaviti svoj posao.

Osim toga potopile su podmornice centralnih vlasti u oktobru i novembru sasama opravdano više drugih parobroda, koji nijesu vozili ni četa ni ratnog materijala za ekspediciju u Solnu i to: 2 ruska parobroda, 5 francuskih, 14 engleskih, 2 grčka (kreati kontrabandom) i 1 norveški (kreat kontrabandom), koji su imali 79.650 tonelata.

Osim ovoga potopile su austro-ugarske podmornice 10 talijanskih parobroda, koji su imali 25.000 tona.

Zaključak talijanskog parlamenta.

Rim, 14. decembra. Komora je nastupila praznike od 1. marca 1916. Prijek zaključka izjavio ministarski predsjednik Salandra, da je on uvjeren, da svi zastupnici bez iznimke žele čestan i dostojan mir, kojega je moguće postignuti samo pobjedom.

Rusi ne sakupljaju čete u Finskoj.

Stockholm, 14. decembra. (D. u.) Ruski poslanik saopćio je izvanjskom uredu, da su neutemeljene vijesti nekih novina da Rusija sakuplja čete protiv Švedske i Finske.

Prekinuta sveza sa Rusljom.

Hag, 14. decembra. (D. u.) „Telegraf“ ustanovljuje, da se u Rusiji događaju čisto stvari, koje se hoće iznemstvu zaštititi. Nijedna engleska novina ne prima zasebni brozjava od svojih ruskih dopisnika. Zadržni brozjava poslao je dopisnik „Times-a“ dne 3. decembra.

Jamstvo grčkog kralja.

London, 14. decembra. (D. u.) „Reuter“ doznaje, da je grčki kralj kod primitka diplomatskog zbora u sobotu osobno dao obećanja, koje se smatra zadovoljivim.

Englesko-francuski uzmak.

Solun, 14. decembra. (D. u.) „Agence Havas“ javlja: Englesko-francuske čete uzmiču prema nacrtu onstran grčke granice u malene budućnosti. Dolazak engleskih pojačanja traje. Željeznički promet na spojnoj liniji orijentalne željeznice sa Solunom je obustavljen.

Zadnje vijesti.

Austro-ugarski ratni izvještaji.

Beč, 14. decembra. (D. u.) Službeno se javlja:

Rusko bojište.

Ništa novoga.

Talijansko bojište.

Djelatnost u Judkarijama traje. Suzbili smo pojedine manje navale neprijatelja. Dio grada Gorice, koji leži na cesti u Sv. Peter, stajao je opet pod topničkom paljbom.

Srpsko bojište.

Južno Plevlja izgurisale su naše čete crnogorske pozicije na Vrani Gori. U prostoru sjeverno Berana zarobili smo ponovno 2300 momaka.

Zanimjenik poglavice generalnog stožera pl. Höfer, podmaršal.

Njemački ratni izvještaji.

Berlin, 14. decembra. (D. u.) Službeno se javlja:

Nikakvih bitnih događaja.

Vrhovna vojna uprava

Bugarski ratni izvještaji.

Sofija, 12. decembra. (D. u.) Službeno se javlja:

Nakon ubjednijeg poraza na lijevoj obali Vardara, uzamkli su Francuzi i Englezi, proganjajući od naših četa do grčke granice, na grčko područje. Opodine zauzeli smo Doiran, gdje su bile naše čete odusevljeno pozdravljene. Dvije engleske divizije, koje su ovdje sudjelovale u borbama, konačno su uništene te zapuštaju,

U novootvorenoj mojoj trgovini, ulica FRANZ-FERDINANDOVA,

„Adria-Bazar“

prodajem takodier IGRACKE i stvari za BOŽIĆNE darove. Sve u velikom izboru.

Sa štovanjem
LEOPOLD HEIM

Kristijanija u rato doba.

Prijatelj našeg lista želja nam slijedeći zanimivi opis života u ratno doba u glavnom gradu Norveške.

Stupam po tlaku Kristijanije tog sjevernog grada, koji je najviše prirastao srca naobraznog Europejca, stupam po pločniku Carl-Johannsgade, ulice, koju poznam već godine, koja se je omilila mom srcu kao nijedna izvan domovine. Ulice i kuće u rijetkom su ovom gradu posvećene životu i radu proslavljenih pjesnika i pisaca. U svakom kutliku susreštam uspomene, koje razgovaju koje osjećaje na blistave dane nedavno prošlosti pune čeznje mladih srca za velikim sjajem, za oblikovanje najduljih tajna čovječanstva. Prvi zanosni polat darovitog mladog naroda, pun nada i sanja oduljevljuje i kulturno zasiećenog stranca, grie mizu njegovu dušu, osvaja i njegove okorne misli, koje je mislio, a da jih nije čutio, jer nije imao mladenacke vatre, da stvaraju ono, oživljaju ga, što su drugi već preživjeli, uteći i primajući.

Ustavim se pred spomenicima Ibsena i Björnsona, postavljenim pred narodnim kazalištem. Smjesno izgledaju oni kipovi, trtvi su u to materijal, koji markiraju samo udaljenost između ruda ljudi, koje predstavljaju i mrtve travi, koju su svojim

djelima oživitorili. Ne jedamput smo se mi mladi vrutekveći podgrivali tebi, stari propovjednice, Björn Björnsoni! Bili smo tebi „ne krunjenom kralju“ Norveške nevjerni i kovali crne nacerte protiv tebe, ali tvoje zaslužan i pošten rad, izvršen jakim sakama, silio nas je nehotice na priznanje, koje smo željeli tebi uskraliti.

Tamo na kontinentu malo tujnjava iz daleka tujnji. Ali Kristijanija je sada više negoli ikada vrtlog svijeta. Čepovi prakšaju — vino teče polokom. Nema tu žudnje za mirom. Tako zlatnih vremenog grad taj nije doživio. Pojedine svečanosti na dnevnom su redu. Englezi i Norvežani imadu dosta zajedničkoga. Vole sport i već držanje, vladanje i odijelo odje Englezca. Posao sa Engleskom u najljepšem je toku, bez ikakvih poteškoća bogate se ljudi i zaslužuju rumeno zlato. Pojam „Nijemac“ međutim — kažimo istinu — zaudara njima po znoju. Nijemci — kažu Norvežani — pošteni su ljudi, ali se muče i gone, da se čovjek plasi. Kad uzme Nijemac posao u ruke, ubija se i napreže sve sile, da mu od toga dodija i ono malo života, kojeg mu je Bog dao. Možda su Norvežani srodijni Nijemcima, ali u toj zemlji sve odlučuje posao i zlato. Prijek rata predstavljalo je norveško trgovačko brodogjeđe vrijednost od 300 milijona, sada vrijedi već 500, a da se nije znatno po-

većao broj ladja ili sveukupni sadržaj. Ako još dodam k tome, da primaju današnjim nekoji dionitari do 100 posto dividenda, ne treba daljnih rasprava. Ipak si Nijemci svijetu prisvajali zaslugu, da su oni najviše svijetom proširili slavu Henrika Ibsena i glasovitog slikara Edvarda Muncha.

U jednostavnoj kavani sastaju se svi ugledni gradjani umjetničkog svijeta. Tamo sam upoznao čudnovatog, neprozornog čovjeka, Edvarda Muncha, spisateljski Huidu Garborg, možda najsimpatičniji žena u ženskoj književnosti, koja boravi obično daleko od grada u kojekakvom brdskom selu; duboko sam se klanjao gospodji Björnson, koja junački nosi teret 80 godina na leđima i ekscelenci dr. Sigurud Ibsena, sinu slavnog pjesnika. Prvi utisak, koji čini taj neobični čovjek, neka je savjetnička suzdržljivost, koje nestane tek u tijeku razgovora. U govoru upada u oči profesorsko učeni načln u razglabljaju u gradnji rečenica. Svaka riječ uperena je protiv narodnih lijeja i svaki izraz potkopava tlo malograđjanskom shvaćanju života. Teško će naći u ostaloj Europi ekscelenciju nadarenu tako dubokim pogledom na svijet i tako širokim shvaćanjem životnih pitanja. Ali pitanje je, da li su ovakvi ljudi dubokih misli i širokih nazora uopće pozvani, da

vrte mehanički stroj vanjske i unutarnje politike. Našto da jim služi velika inteligencija, kad su svi prošli i budući čini uzakonjeni je to dosta, da jih pamte. Novo kolo u starom stroju znači uvijek raspad nevaljanog sistema. Tko ima sile i tko ima volju samozatajenja, da bi to želio?

Ekscelencija Sigurd Ibsen neprijatelj je uprizorenja drama oca mu Henrika. Ali kad je vidio na pozorištu „kolo-mrtvaca“, predstavljeno po umjelicima Wegeneru, Bertensovu i Breyderhoffovu, bio je ušišćen. Čini se, da se taj Sigurd Ibsen ni u Norveškoj nije htio prilagoditi zahtjevima državne uprave, premda je vauredno liberalna, bez prilike sa drugim europskim vladama. To je daljnji dokaz, da Bog nije stvorio pjesnike i umjetnike, da okore u političkim poslovima, već da osvježe svojim stvaranjem mišljenje savremenjaka.

Na kontinentu čame ljudi u polutami svjetskog rata. Najnužnije potrebe, na koje se prije čovjek niti svraćao nije, postale su važno životno pitanje. Kristijanija narod se zabavlja i veseli madaž radi toga, jer je uživanje sladje — kad se krv proljeva!